

תפ"ח 18062/03/12 - המאשימה: מדינת ישראל נגד הנאשם: מ.א.

בית המשפט המחוזי בירושלים

תפ"ח 18062-03-12 מדינת ישראל נ' א'
בפני כבוד השופט הבכיר צבי סגל - אב"ד, והשופטים משה דרורי - סגן נשיא ובן-ציון גרינברגר
מדינת ישראל
המאשימה:
באמצעות פרקליטות מחוז ירושלים (פלילי)
ע"י ב"כ עו"ד שלומית בן יצחק ועו"ד חיים פס

נגד-
הנאשם:
מ.א.
ע"י ב"כ עו"ד אריאל הרמן ועו"ד אלכס גפני

החלטה

השופט צבי סגל - אב"ד:

1. כנגד הנאשם הוגש ביום 12.3.12 כתב אישום המייחס לו, בין היתר ובעיקר, עבירת רצח, לפי סעיף 300(א)(2) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: "**חוק העונשין**") ומספר עבירות נוספות של תקיפה, איומים וגניבה, הנוגעות לאירועים שונים.
 2. הנאשם סובל מגיל צעיר ממחלה אפקטיבית בי-פולארית כרונית עם החרפות פסיכוטיות חוזרות וליקוי ניכר באישיותו. אין מחלוקת בין הצדדים בדבר חוסר אחריותו של הנאשם למעשים המיוחסים לו בכתב האישום בשל מחלתו הנפשית ומשכך חל בעניינו הסייג לאחריות הפלילית הקבוע בסעיף 34 ח לחוק העונשין. המחלוקת בין הצדדים נסבה אך בשאלת כשירות הנאשם לעמוד לדין פלילי.
 3. בהחלטתנו מיום 6.9.15 קבענו, כי בהתאם לסעיף 15(א) לחוק טיפול בחולי נפש, תשנ"א-1991 (להלן: "**חוק טיפול בחולי נפש**"), הנאשם אינו כשיר לעמוד לדין מחמת היותו חולה, והורינו על הפסקת ההליך הפלילי כנגדו בהתאם להוראת סעיף 170(א) לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982 (להלן: "**חוק סדר הדין הפלילי**"), ועל אשפוזו במקום עליו יורה הפסיכיאטר המחוזי.
- עוד קבענו, כי לאור כניסתו לתוקף של תיקון 8 לחוק טיפול בחולי נפש, דרישת החוק האמורה בסעיף 15(א1) לחוק טיפול בחולי נפש מתקיימת בעניינו, זאת בהתבסס על האמור במסמכים הרפואיים בעניינו של הנאשם, על

עדויות המומחים שהעידו בבית המשפט, ועל הסכמת ב"כ הנאשם לבקשות להארכת המעצר עד תום ההליכים, המבססים את קיומן של ראיות לכאורה לכך שהנאשם ביצע את מעשה העבירה בו הוא מואשם.

המחלוקת בין הצדדים נסבה כעת בשאלת תקופת האשפוז המרבית ובשאלת שיקול הדעת הנתון בידי בית המשפט לקצוב את תקופת האשפוז.

4. עמדת **המאשימה** היא, כי יש להשית על הנאשם את תקופת האשפוז המרבית הקבועה בחוק, היינו - 25 שנים לעבירה שדינה מאסר עולם חובה. לשיטתה, אין לבית המשפט שיקול דעת לקבוע תקופת אשפוז מרבית פחותה מתקופת המאסר המרבית.

מנגד, עמדת **הסנגור** היא, כי יש להגביל את משך הצו לתקופה שלא תעלה על 20 שנה. לשיטתו, יש לפרש את לשון החוק כך שבית המשפט מוסמך לשיקול תקופת אשפוז מרבית הפחותה מתקופה המאסר המרבית.

5. סעיף 15(ד1) לחוק טיפול בחולי נפש קובע כי:

"(1) בית משפט לא יקבע בצו לפי סעיפים קטנים (א) או (ב) את תקופת האשפוז או הטיפול המרפאתי, ואולם יורה בצו על תקופת האשפוז או הטיפול המרפאתי המרבית לפי הוראות פסקאות (2) ו-(3) (להלן - תקופת האשפוז או הטיפול המרבית);

(2) תקופת האשפוז או הטיפול המרבית לא תעלה על תקופת המאסר המרבית; לעניין זה, "תקופת המאסר המרבית" -

...

(ג) היתה עבירה כאמור בפסקאות משנה (א) או (ב), עבירה שדינה מאסר עולם חובה - 25 שנים;"

6. לאחר שקבענו בהחלטתנו בעניין כשירות הנאשם לעמוד לדין פלילי כי קיימות ראיות לכאורה לכך שהנאשם ביצע את מעשי העבירה שיוחסו לו בכתב האישום, ניצבת לפנינו השאלה האם בהתאם להוראות סעיף 15(ד1)(2)(ג) לחוק טיפול בחולי נפש, מצווים אנו לקבוע כי תקופת האשפוז המרבית, בגין העבירה המיוחסת לנאשם, שדינה מאסר עולם חובה, תעמוד על 25 שנים.

7. אף אם מובנת לי עמדת הסנגור המלומד, ואף אם קשה להשתכנע מטיעון ב"כ המאשימה, לפיו המחוקק אכן התכוון ליטול מבית המשפט כל שיקול דעת בדבר והותיר בידינו אך פעולה טכנית במהותה, אין בידי לקבל,

על פי נוסח החוק הקיים, את פרשנות ההגנה לנוסח האמור, וכנגזר מאותו שיקול דעת מוקנה אף לקבוע, כי תקופת האשפוז המרבית תהיה קצרה יותר מהעונש המרבי שקצב המחוקק בגין העבירה. מקובל עלי, כי בית המשפט אינו נדרש - ואף אינו מוסמך - לקצוב את תקופת האשפוז, אלא אך להורות על משכה המרבי בהתאם לתקופת המאסר המרבית הקבועה לעבירה. מתן פרשנות, לה טוען הסניגור המלומד, לפיה יש לבית המשפט שיקול דעת בכל מקרה ומקרה לקצוב את משך תקופת האשפוז; שיקול דעת, שאין חולק שהוא לחם חוקו של בית המשפט עובר למתן החלטה - כל החלטה באשר היא, לבטח כשהיא נוגעת לזכות יסוד בסיסית של נאשם, **אלא אם כן שלל זאת ממנו המחוקק במילים מפורשות** - עלולה לגרום לסרבול הדיון ולגרירת הצדדים למעין הליך של השמעת "טיעונים לעונש" בטרם אשפוז, זאת, כאשר הרציונל העומד בבסיס התיקון הוא, בין השאר, לחסוך בדיונים מיותרים (ראו: ת"פ (ת"א) 13546-08-15 **מדינת ישראל נ' פלוני** (פורסם בנבו, 24.9.15) מאת כב' השופט ג' קרא, סגן הנשיאה).

8. אף לטעמי יש לפרש את לשון סעיף 15(ד1)(2), הקובעת כי **"תקופת האשפוז או הטיפול המרבית לא תעלה על תקופת המאסר המרבית"** [ההדגשה שלי - צ' ס'], כאוסרת על בית המשפט לקבוע תקופת אשפוז מרבית **העולה** על תקופת המאסר המרבית הקבועה בצד העבירה, ולא ככזו המסמיכה את בית המשפט לשקול להורות על תקופת אשפוז מרבית פחותה מתקופת המאסר המרבית הקבועה בחוק, בהינתן, בין השאר, שבמועד מתן הצו אין בפני בית המשפט תשתית-ראייתית-רפואית-פסיכיאטרית או אחרת (ככל שהיא רלוונטית למסגרת זו של דיון) מספקת, כדי לקבוע, כאן ועתה, לכמה זמן יהיה הנאשם זקוק לאשפוז או לטיפול, ועד מתי הוא יהיה מסוכן לציבור בשים לב למצבו הנפשי; ויודגש - כל זאת במסגרת "צו אשפוז פלילי" (להבדיל מ"צו אשפוז אזרחי" הנכנס לתמונה, ככל שנדרש הדבר, בתום תקופת ה"אשפוז הפלילי" ולפי שיקול דעתו הבלעדי של הפסיכיאטר המחוזי).

9. למעלה מן הנדרש אבהיר, כי גם אם הייתי נכון לאמץ את עמדת ב"כ הנאשם, לפיה בית המשפט מוסמך לשקול תקופת אשפוז מרבית פחותה מתקופת המאסר המרבית הקבועה בחוק, הרי שבנסיבות התיק דנא המדובר בעבירת רצח, כך שאם היה הנאשם מורשע בעבירה זו, היה ככל הנראה מושת עליו עונש מנדטורי מתחייב של מאסר עולם (למעט אם היה מקום לעשות שימוש בענישה מופחתת לפי סעיף 300א(א) לחוק העונשין). הנה כי כן, משנקבע בסעיף 15(ד1)(ג) לחוק טיפול בחולי נפש כי התקופה המרבית לעבירת הרצח היא 25 שנים, לא נראה לי כי אף אם גישת הסניגור המלומד הייתה מתקבלת היה מקום להתערב ולהפחית את משך האשפוז מהתקופה המרבית שנקבעה על ידי המחוקק.

10. עוד אוסיף, כי ככל שיש שיקול דעת לבית המשפט בנושא דידן, ודעתי העקרונית, הבלתי נוחה, בדבר מצב בו

יישול בחוק שיקול-דעת-שיפוטי משופט, בוטאה לעיל, הרי קם הצורך לפתח את המתווה ואת הכללים המתאימים ליישום בגדר אותו שיקול דעת מוקנה, ואלה, כך נראה לי, רבים ומגוונים, חלקם אף עלה בגדר הדיון דנא, שהיה נרחב יחסית בשל היכנס התיקון לחוק אך לאחרונה; אלא, שבהינתן מסקנתי דלעיל, לא מצאתי כי יש להרחיב בהם במסגרת דיון זה, ואותיר זאת לאחר שתיקבע הכרעה עקרונית במחלוקת על ידי בית המשפט העליון, אשר תחייב זאת, במידה שכך אכן יוכרע.

11. נוכח האמור לעיל, דעתי הינה כי יש להורות על אשפוזו של הנאשם בהתאם לסעיף 15(א) לחוק טיפול בחולי נפש לתקופה מרבית שלא תעלה על 25 שנים.

צבי סגל, שופט בכיר אב"ד

השופט משה דרורי - סגן נשיא:

1. אני מסכים לתוצאה אליה הגיע אב בית הדין, כב' השופט הבכיר צבי סגל.
כמו כן, מקובלת עליי עמדתו, כי גם אם היינו מקבלים את עמדת הסנגור, עו"ד הרמן, לפיה יש שיקול דעת לבית המשפט לשיקול את תקופת האשפוז, הרי שבנסיבות תיק זה, באישום הרצח, ובהתחשב במכלול הנתונים שפורטו בהחלטתו של אב בית הדין, **"לא נראה לנו כי אף גישת הסניגור המלומד הייתה מתקבלת היה מקום להתערב ולהפחית את משך האשפוז מהתקופה המרבית שנקבעה על ידי המחוקק"**, כאמור בסיפא של פסקה 9 לחוות דעתו.
2. בנושא העקרוני, שהוצב לפתחנו - האם, כטענת המאשימה, אין לבית המשפט שיקול דעת לקבוע את תקופת האשפוז ועליו לקבוע אותה על פי **"תקופת המאסר המרבית"**, המוגדרת בסעיף 15(ד1)(2) לחוק, או האם יש לנו שיקול דעת, כטענת הסנגור - נראית לי עמדת ההגנה.
3. יודע אני, מראש, כי כל האמור בחוות דעתי, אינו בגדר **"הלכה למעשה"** (תלמוד בבלי, מסכת בבא בתרא, דף קל, עמ' ב; פסיקה שהיא כוללת הוראות אופרטיביות כיצד לנהוג), בשל דעתם השונה של שני חבריי, כל אחד מנימוקיו. אף על פי כן, לא נמנעתי מלהביע את דעתי (ואפילו בהרחבת-מה), למרות שהיא דעת המיעוט - כאשר בפועל מחייבת דעת הרוב, כקבוע בסעיף 80(א) לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984 - וזאת כדי לקיים את דברי המשנה, במסכת עדויות, פרק א, משנה ה:

"ולמה מזכירין דברי היחיד בין המרובין, הואיל ואין הלכה אלא כדברי המרובין?"

שאם יראה בית דין את דברי היחיד, ויסמוך עליו ...".

בלשון דומה, מובאים הדברים בתוספתא, מסכת עדויות, פרק א, הלכה ד:

"ר' יהודה אומר: לא הוזכרו דברי יחיד בין המרובים,

אלא שמא תיצרך להן שעה, ויסמכו עליהן."

התוספתא מובאת על ידי השופט - לימים, מ"מ הנשיא - חיים כהן, בבג"צ 228/64 פלונית נ' בית הדין הרבני האזורי, ירושלים, פ"ד יח(4) 141, בעמ' 156, בין האותיות ד-ה (1964).

4. התוספתא, המשנה, ומקורות נוספים, באותו כיוון, הובאו על ידי השופט - שאף הוא, לימים, מונה כמשנה לנשיא בית המשפט העליון - מנחם אלון, בד"נ 13/86 אליעזר הנדלס נ' בנק קופת עם בע"מ, פ"ד לה(2), 785, בעמ' 796, מול האותיות ד-ה (1981). על סוגיה זו, בכללותה, על רקע דיון נרחב ומקיף בעצם הרעיון של קיום חילוקי דעות בהלכה היהודית, ראה את ספרם של פרופ' חנינה בן מנחם, פרופ' נתן הכט וד"ר שי ווזנר, המחלוקת בהלכה (שלושה כרכים, תשנ"ב, תשנ"ד, תשס"ג). המקורות מן המשנה והתוספתא של מסירת עדויות, שצוטטו לעיל, מובאים גם בספר המחלוקת בהלכה הנ"ל, כרך ב, מקורות 1263 ו-1264, במסגרת פרק 20, **"פלורליזם במישור השיפוטי"**, תחת הכותרת **"כוחו של דיין לסמוך על דעה דחיה בשעת הדחק"**.

5. ככל סמכות שיפוטית, נקודת המוצא הפרשנית היא, כי אם העניק המחוקק לבית המשפט - וקל וחומר להרכב פשעים חמורים - סמכות לפגוע בזכויות, על בית המשפט להפעיל שיקול דעת כיצד ובאיזה עוצמה להפעילה. איננו "כתבנים". החשש שהועלה (כמוזכר בסיפא של פסקה 7 לחוות דעתו של אב בית הדין), כאילו יישמעו, בהרחבה, טיעונים לעונש, אינו מרתיע אותי, כאשר בזכויות האזרח הבסיסיות עסקינן.

6. טול דוגמא אחת מאלו שהועלו על ידי בית המשפט בדיון בטיעוני ב"כ הצדדים: מועמד אדם לדין על סיכון חיי אדם במזיד בנתיב תחבורה, בכך שזרק אבן בכביש. האם מוצדק להורות על אשפוז לתקופה מרבית של 20 שנה (העונש המרבי הקבוע לצידה של עבירה זו), כאשר עונש של מאסר ממשי היה בסדר גודל של חודשי מאסר, ולכל היותר שנה. גם אם יש מן הצדק בטיעון שאין להאריך בדיונים ביחס לשאלת תקופת האשפוז המרבי, האם מוצדק לקבוע אותה לתקופה שהיא פי 20 מן התקופה שאותו אדם היה יושב במאסר, אם היה מורשע?! ואולי, כדי לחסוך בדיונים, ניתן להתחיל את הטיעונים ברף העליון של מתחם העונש ההולם (כמשמעות מונח זה בסעיף 40 לחוק העונשין, התשל"ז-1977, כפי שהוסף בתיקון 113), ואם אין בפי הסנגור נתון אינדיבידואלי, ביחס לנאשם שנדון, כי אז, "ברירת המחדל" תהיה אותו הגבול העליון של המתחם, ולא העונש המרבי הקבוע בחוק, שהוא במקרים רבים, כפול, משולש ואף מרובע מהסיכון של הנאשם כי יישלח לבית סוהר, אם יורשע, לתקופה שהיא הרף העליון של המתחם.

7. דוגמא נוספת, המצדיקה מתן שיקול דעת לבית המשפט, עניינה בסיכויי החלמתו של הנאשם. אם הנאשם נמצא בהליך טיפולי מבטיח, שלהערכת הרופאים הפסיכיאטריים, הוא ימצא תוך שנה שנתיים במצב שאינו מצדיק אשפוז, מדוע להטיל עליו תקופת אשפוז של מספר דו ספרתי של שנים.

8. אני ער לכך, כי מידי חצי שנה עניינו של הנאשם מובא בפני ועדה. אולם, עלינו, כבית משפט השולל זכויות בסיסיות, מוטלת החובה להפעילן בשיקול דעת, בשום שכל, ובהתייחסות לזכויות האדם, ולא באופן מכני וטכני. אם לאחר תום התקופה שקצבנו, יהיה הפסיכיאטר המחוזי בדעה כי הוא עדיין מסוכן, רשאי הוא להתחיל תקופה של אשפוז "אזרחי". ההבדל יהיה בנטל הראייה, ולטעמי, מן הראוי כי פרשנות הולמת מוצדק שתביא לתוצאה לפיה הנטל לא יהיה על האזרח.
9. ברם, במקרה שבפנינו אין כל אינדיקציה כי הנאשם מחלים, ולכן, התוצאה האופרטיבית שאליה הגיע חברי, אב בית הדין, כב' השופט הבכיר צבי סגל, כי תקופת האשפוז המרבי שיש להטיל על הנאשם שבפנינו, שהועמד לדין באשמת רצח (ועבירות נוספות), מקובלת עליו, כפי שכתבתי בראשית דבריי.

משה דרורי, שופט סגן נשיא

השופט בן-ציון גרינברגר:

1. עיינתי בחוות דעתו של אב בית הדין, כב' השופט הבכיר צבי סגל, וזו של חברי כב' סגן הנשיא השופט דרורי. בעוד שקיימת הסכמה מלאה באשר לתקופת האשפוז המרבית שיש לקבוע במקרה דנא - קרי, 25 שנה, ואף אני סבור כן, התעוררה מחלוקת באשר לפרשנות הנכונה של הוראות המחוקק החדשות שבתיקון מס' 8 (תשע"ה - 2014) **לחוק טיפול בחולי נפש, תשנ"א - 1991** (להלן: "החוק").
- אני מצטרף לעמדתו ולניתוחו של אב בית הדין, ואפרט.
2. בתיקון האמור קבע המחוקק מנגנון שמטרתו לוודא שתקופת אשפוזו בכפייה של נאשם, אשר בעניינו ניתן צו אשפוז לפי סעיף 15 לחוק לאחר שמצא בית המשפט כי הנאשם אינו מסוגל לעמוד לדין, לא תימשך מעבר לתקופה המקסימאלית שניתן היה לגזור עליו בגין העבירה המיוחסת לו אילו היה כשיר לעמוד לדין. זאת מאחר שלפי תנאי סעיף 15 בניסוחו הקודם, לא קבע המחוקק כל מגבלה באשר להמשך תקופת האשפוז מכוח צו האשפוז, בכפוף רק לכך שעניינו יבוא בפני וועדה פסיכיאטרית כל ששה חודשים, ואם ימצא כי הנאשם ממשיך להיזקק לאשפוז, מוסמכת הוועדה להאריך את האשפוז למחצית השנה הבאה. מצב חקיקתי זה יצר לא אחת מצבים בהם המשיך הנאשם לשהות באשפוז מכוח החלטות חוזרות ונשנות של הוועדה הפסיכיאטרית הדנה בעניינו הרבה מעבר לתקופת העונש אשר הייתה נגזרת עליו אילו אשפוזו; וכפי שמצוין בהצעת החוק, בית המשפט העליון הביע את מורת רוחו ממצב חוקי זה והמליץ על תיקונו (ראו ע"פ 3854/02 **פלוגי נ' מדינת ישראל** (22.1.03)).
3. על מנת למנוע תוצאה כזו, הנחשבת לבלתי צודקת, קבע המחוקק בתיקון מס' 8 כי בית המשפט יקבע את התקופה המקסימאלית שניתן יהיה להמשיך ולהחזיק את הנאשם באשפוז מכוח הצו הפלילי (כאשר במידה שמתבקש המשך אשפוזו, ניתן יהיה לפסיכיאטר המחוזי להורות על אשפוזו, או טיפול מרפאתי, בהתאם לתנאים שבסעיפים 7 ו-9 לחוק); והתקופה המרבית האמורה אמורה להיקבע על בסיס העונש המרבי שניתן היה לגזור על הנאשם אילו לא ניתן נגדו צו אשפוז. בקביעה זו של בית המשפט ימנע מצב שבו תמשיך הוועדה הפסיכיאטרית להאריך את תקופת האשפוז בכפייה מעבר לתקופה שייקבע.
4. לפנינו התעוררה שאלה פרשנית באשר ליישום הוראת החוק החדשה, לגביה חלוקות דעותיהם של ב"כ הצדדים, והיא, האם כאשר קובע בית המשפט את תקופת האשפוז המרבית, חובה כי יקבע דווקא את התקופה המרבית שבחוק העונשין, או שמא שמור לבית המשפט שיקול דעת לקבוע תקופת אשפוז מרבית קצרה יותר,

בהתאם לנסיבות, זאת בהתחשב בעובדה כי מעטים הם המקרים בהם גוזר בית המשפט עונש מאסר לתקופה המרבית הקבועה בחוק.

5. להלן הוראות סעיף 15(ד1) לחוק הרלוונטיות לענייננו:

"(1) בית משפט לא יקבע בצו לפי סעיפים קטנים (א) או (ב) את תקופת האשפוז או הטיפול המרפאתי, ואולם יורה בצו על תקופת האשפוז או הטיפול המרפאתי המרבית לפי הוראות פסקאות (2) ו-(3) (להלן - תקופת האשפוז או הטיפול המרבית);

(2) תקופת האשפוז או הטיפול המרבית לא תעלה על תקופת המאסר המרבית; לעניין זה, "תקופת המאסר המרבית" -

(א) תקופת המאסר הקבועה בחוק לעבירה כאמור בסעיף קטן (א1) או (ב), לפי העניין;

(ב) היו כמה עבירות כאמור בפסקת משנה (א) - תקופת המאסר הארוכה ביותר מבין תקופות המאסר הקבועות בחוק לאותן עבירות;

(ג) היתה עבירה כאמור בפסקאות משנה (א) או (ב), עבירה שדינה מאסר עולם חובה - 25 שנים;"

6. ודוק: כפי שקבע אב"ד בית המשפט אינו קובע את תקופת האשפוז בפועל; בסעיף 15(ד1)(1) נקבע מפורשות כי בית המשפט **לא** יקבע את תקופת האשפוז. בית המשפט מצווה רק לקבוע את "תקופת המאסר המרבית", אשר לפי סעיף (2)(א) הינה "תקופת המאסר הקבועה בחוק", פרט לעבירה שדינה מאסר עולם חובה, או אז הינה 25 שנה (סעיף (2)(ג) לחוק); ועל בסיס קביעה זו, ליתן צו אשר בו ייקבע כי תקופת האשפוז "לא תעלה על תקופת המאסר המרבית". בהינתן כי מטרת תיקון מס' 8 לחוק הינה אך ורק למנוע הארכת תקופת האשפוז בכפייה מעבר לעונש המקסימאלי שקבע המחוקק לעבירה הרלוונטית, אין לכאורה לקבל את הפרשנות לפיה לבית המשפט ניתן בהוראה האמורה שיקול הדעת לדון במרווח תקופת העונש האפשרית שהייתה נגזרת על הנאשם בפועל.

7. כך גם עולה מנוסח הצו שבתוספת לחוק, בו נקבע כי בית המשפט יוציא צו כדלהלן:

הריני להביא לידיעתך, כי בהתאם לסעיף 15(ד1) לחוק טיפול בחולי נפש, התשנ"א-1981 (להלן - החוק), התקופה המרבית לאשפוז/לטיפול מרפאתי של הנ"ל לא תעלה על תקופת המאסר הקבועה בחוק לצדה של העבירה הנ"ל, או של תקופת המאסר הארוכה מבין תקופות המאסר הקבועות בצדן של העבירות הנ"ל, **שהיא _____ שנים (החל מיום ביצוע צו בית המשפט)** ואם היתה העבירה כאמור, עבירה

שדינה מאסר עולם חובה - 25 שנה (ההדגשה שלי - ב.ג.).

עיננו הרואות, כי על בית המשפט לקבוע את תקופת האשפוז המרבית בדיוק לפי התקופה שנקבעה כעונש המרבי שניתן לגזור בגין העבירה הרלוונטית.

8. לסברתי, הפרשנות המוצעת על ידי ועל ידי אב"ד עולה בקנה אחד עם כוונת המחוקק כפי שעולה מדברי הצעת החוק דלהלן (הצעת חוק טיפול בחולי נפש (תיקון מס' 8), התשע"ב - 2012. פורסמה בהצעות חוק הממשלה - 673, מיום כ"ה באדר התשע"ב (19 במרס 2012), עמ' 668):

"בחוק טיפול בחולי נפש או בכל חיקוק אחר אין סעיף המגביל את תקופת אשפוזו או את תקופת הטיפול המרפאתי של נאשם. בעקבות הערתו של נשיא בית המשפט העליון דאז, אהרון ברק בפס"ד פלוני, ולאחר בדיקת משפט משווה בנושא, נבחנו שתי חלופות: האחת - לקבוע את תקופת האשפוז המרבי לפי קבוצות של סוגי עבירות, באופן מדורג לפי חומרתן של העבירות; השנייה - לקבוע כי התקופה המרבית של האשפוז לפי צו שניתן בהליך פלילי לא תעלה על תקופת המאסר המרבית שהיה ניתן להטיל בשל העבירה שבה הואשם הנאשם, אילו הורשע בעבירה. מוצע לאמץ את החלופה השנייה שמאפשרת להגביל את חירותו של האדם עקב ביצוע העבירה לתקופה שאינה עולה על התקופה שניתן להשיתה בעקבות הרשעה בעבירה (לעניין אפשרות המשך האשפוז ראו סעיף 15א)".

מדברי הסבר אלה עולה בבירור כי כל מטרת המחוקק בתיקון אינה אלא למנוע מצב בו יישאר הנאשם באשפוז אף מעבר לתקופה העונשית המרבית שקבע המחוקק לעבירה בה מואשם הנאשם, הא ותו לא.

זו דעתו של ב"כ המאשימה, וזו אף דעתו של כב' אב בית הדין.

9. מנגד סבור חברי השופט דרורי, כפי שטענו לפנינו ב"כ הנאשם, כי פרשנות אשר אינה כוללת מתן שיקול דעת כלשהו לבית המשפט בקביעת תקופת האשפוז המרבית אינה סבירה, כיוון שמשמעה מתן סמכות "פקידותית" גרידא לרשום בפניו את העונש המרבית הרשום בספרי החוקים, ותו לא; ואין זה סביר לפרש את התיקון לחוק בדרך המצמצמת צמצום כה רב בסמכות אשר הינה שיפוטית באופייה. אני רואה כך את פני הדברים. צו האשפוז המקורי אשר מכוחו אושפז הנאשם, ניתן על ידי בית משפט; וכל עוד ממשיכה הוועדה הפסיכיאטרית להאריך את האשפוז מכוח אותו צו אשפוז, נסמכת הארכת האשפוז על אותו צו. אי לכך, הגבלת סמכותה של הוועדה הפסיכיאטרית מלהמשיך להאריך את האשפוז מעבר לתקופה המקסימאלית הראויה, וקביעת המועד המקסימאלי אשר בהגיעו אליו יבוא האשפוז לסיומו, מחייבת אף היא צו שיפוטי, אשר אינו אלא מרכיב נוסף של צו האשפוז אשר מכוחו אושפז הנאשם מלכתחילה. לשם כך מחייב המחוקק כי התקופה האמורה תיקבע דווקא על ידי בית המשפט, כחלק אינטגרלי של צו השיפוטי המורה על אשפוזו של הנאשם. כן ניתן לומר כי קביעת התקופה המרבית התואמת כל עבירה, או חיבורן של עבירות שונות, מחייבת סמכות

שיפוטית ולא פקידותית, וקביעת בית המשפט אינה אלא חלק מאותו צו שיפוט - אשר בוודאי אינו "פקידותי" גרידא - בו קובע בית המשפט כי הנאשם לא יועמד לדין ובמקום זה יאושפז.

10. לדעתי יש גם להוסיף, כי אין זה סביר שבית המשפט אמור להחליט לפי שיקול דעתו מהו העונש המרבי **האמיתי** הראוי בנסיבות העניין, שכן כפי שאמר חברי אב בית הדין קביעה זו תחייב ניהול הליך של טיעונים לעונש, ללא שפרטי נסיבות העבירה נדונו כלל בפני בית המשפט וללא שהורשע הנאשם. סבורני כי אין לייחס למחוקק את הכוונה כי כך יפעל בית המשפט, לא רק משום הזמן הנדרש לניהול הליך זה אלא אף, ובעיקר, מבחינה מהותית.

11. לסיכום, אני מסיק מניסוחו של תיקון מס' 8, וכן מתכליתו המשווערת, כי יש לפרש את הוראת התיקון על דרך הצמצום, כך שבצו שייתן בית המשפט ייקבע מהו העונש המרבי לעונש המיוחס לנאשם, לפי העונש המרבי הקבוע בחוק לעבירה האמורה; וזאת, בכפוף לחריג בעבירה שמאסר עולם חובה לצדה כבמקרה דנא, לגביה ייקבע כי תקופת האשפוז המרבית תעמוד על 25 שנה.

12. ראוי לציין כי על פי דברי ההסבר, מלכתחילה הוכנה הצעת החוק האמורה על רקע הצטברות של מקרים בהם נשלח נאשם ברצח לאשפוז בצו בית משפט לאחר שנקבע שאינו אחראי למעשיו, וזמן קצר לאחר מכן שוחרר מהאשפוז על ידי הוועדה הפסיכיאטרית המחוזית, שהיא תוצאה לא סבירה ולא צודקת. ההתייחסות המיוחדת של המחוקק לעבירות רצח וניסיון רצח באה לידי ביטוי בתיקון מס' 8 בקביעת מנגנון מיוחד הנוגע לשחרור חולה שאושפז בגין עבירות אלו, באמצעות וועדה פסיכיאטרית מיוחדת (ראו סעיפים 28א-28 לחוק), בשונה משאר העבירות שבספר החוקים; וזאת, יחד עם קביעת המחוקק בסעיף 15(ד1) לתקופה מקסימאלית במקרים הללו של 25 שנה. והנה, מעיון בסעיפים 28א - 28 לחוק עולה כי ככל שיש מקום לשיקול דעת באשר להמשך אשפוזו של הנאשם, הרי ששיקול דעת זה ניתן לוועדה המיוחדת האמורה, המורכבת משופט מחוזי בדימוס, פסיכיאטר וקרימינולוג קליני, המוסמכים להחליט על שחרורו של הנאשם "...אם מצאה כי אין עוד הצדקה להמשך אשפוזו נוכח מצבו הנפשי ונוכח מידת המסוכנות הנשקפת ממנו, בשים לב למצבו הנפשי" (סעיף 28(ב1)). הנה כי כן, על פי דברי ההסבר, עניינה של הצעת חוק זו הינה בראש ובראשונה הסדרת שחרורם של חולים שהאשמו בעבירות רצח וניסיון רצח ולמנוע שחרור מוקדם; כאשר נוצרה הבחנה ברורה בין תפקידיה וסמכויותיה של הוועדה המיוחדת מחד, ובית המשפט מאידך. ככל שדרוש שיקול דעת באשר להמשך אשפוזו של הנאשם בעבירות אלו, העדיף המחוקק כי הוועדה המיוחדת היא אשר תעשה כן; ותובנה זו של התיקון לחוק מחזקת את המסקנה כי מטרת התיקון המקביל בסעיף 15(ד1) לחוק, בהוראה שבית המשפט יקבע את תקופת האשפוז המקסימאלי, לא הייתה אלא על מנת לסתום את הפרצה בחוק אשר אפשרה תקופות אשפוז העולות על העונש המרבי אשר היה ניתן אילולא האשפוז.

13. ואם הגענו עד הלום, ניתן להסיק כי כך יש גם לפרש את הוראת סעיף 15(ד1) לחוק בנוגע לעבירות אחרות; היינו, ששיקול הדעת באשר להארכת האשפוז של הנאשם יישאר בידי הוועדה הפסיכיאטרית (אם כי הוועדה הרגילה ולא הוועדה המיוחדת), כאשר בית המשפט ייקבע רק את התקופה המקסימאלית בהתאם לעונשים המרבים הקבועים בחוק.

14. סופו של דבר, אני מצטרף לחוות דעתו של כב' אב בית הדין, השופט הבכיר צבי סגל, באשר לפרשנות הראויה לתיקון לחוק; אם כי, כפי שמציין חברי השופט דרורי, אין מחלוקת במקרה דנא כי יש לקבוע בפועל תקופת אשפוז מרבית של 25 שנה.

הוחלט אפוא, כאמור בפסקה 11 להחלטת אב"ד, השופט צבי סגל.

אנו מורים על אשפוזו של הנאשם בהתאם לסעיף 15(א) לחוק טיפול בחולי נפש לתקופה מרבית שלא תעלה על 25 שנים.

המזכירות תערוך צו אשפוז בהתאם לנוסח שתוקן לאחרונה בתיקון מספר 8 לחוק טיפול בחולי נפש.

המזכירות תמציא העתק החלטה זו לצדדים בדואר.

ניתנה היום, כ"א חשוון תשע"ו, 03 נובמבר 2015, בהעדר הצדדים.

בן ציון גרינברגר,
שופט

משה דרורי, שופט
סגן נשיא

צבי סגל, שופט בכיר
[אב"ד]